

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ-

Бэдзэогъум и 27-р — Адыгейим
къэралыгъо гъэпсыкіэ иэ зыхъугъэ Маф

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъэзет

Тарихъ мэхъанэу иІэр къидэлъытагъэу

Тарихъ мэхъанэ зиэ псэуа-
льэу архитектурэ саугъэтхэм
ахахъэрэм бэшлагъэ гъэцкі-
жын юфшэнхэр ешылгээн
зыфэяйъэр. Адыгэ Республикаэм
ихбээ къулукъухэмрэ Урысые
Федерацием зыкъэухъумэжы-
нымкіэ и Министерствэрэ зэр-
зэгүрууагъэхэм, Адыгейим
ыціекіэ Къэралыгъо Думэм
идепутатэу Владислав Резник

Иэпилэгъу къизерафхъугъэм
тетэу гъэцкіжын юфшэнхэр
гъэрекло рагъэжъэнхэ альэкыгъ.
Ащ пае зыкъэухъумэжыннымкіэ
Министерствэм правовой ком-
паниеу «ВСК-м» къэралыгъо
зээзгыныгъэ дишыгъ, субпод-
рядым фэгъэзагъэр Iахъэхэль
обществэу «Новая технология»
зыфилорэр ары.

Адыгейим и Лышъхъэ гъэ-

цэкіжынхэр зыщыкло чы-
лэм щыагъ. Iахъэхэль общес-
твэм илъыкло къизериуагъэм-
кіэ, унэр зыпкь игъэуцожыгъэ-
нымкіэ юфшэнхэр къапы-
шиль. Джыдэдэм унэ лъапсэр
агъэптиэ, үүхыкіэ унашхъэр
зитет пкырь агъэптиэшт, ыш-
хы зэблахъушт.

Адыгейим и Лышъхъэ юфшэн-
хэр дэгъюо зэхэцэгъэнхэм
мэхъанэшко зэрилэр, тарихъ
мэхъанэ зиэ унэу Мыекъуапэ
ипчагу итим итеплэ къизете-
гъэнэжыгъэннымкіэ специалист-
хэр упчіжъэгъу ашынхэ зэр-
фаэр къихигъэшгъ.

1907-рэ ильэсэм агъэпсыгъэ
унэр сатыушэу Дмитрий Зин-
ковецкэм иягъ. 1918-рэ ильэсэм
ишилэ мазэ къышегъэжъагъэу
1918-рэ ильэсэм илоньгъо нэс
рабочэ, дээжил депутатхэм я
Мыекъонэ Совет ащ чэтыгъ.
Архитектурэ гъэпсыкіэу мы
псэуальэм иэр къизетеэнэ-
жыгъэнным пае экспертизэ
шхъаф зэхашагъ, АР-м куль-
турэ кіэнхэм якъэухъумэнкэ
ыкыягъэфедэнкіэ и Гъэйорыша-
пэ юфшэнхэр зэрэкорэм пүнэ
льефы.

«Культурэ, тарихъ мэ-

1923-рэ ильэсэм
гъэтхалэм
къышегъэжъагъэу къыдэкы

№ 194 (22643)

2022-рэ ильэс

ШЭМБЭТ

Чъэпыогъум и 22-рэ

ОСЭ Гъэнэфагъэ ииэп
къыхетыгъэхэр ыкыи нэмькі
къэбархэр тисайт ижүгъотштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Офицерхэм я Унэу Урысые Федерацием
зыкъэухъумэжыннымкіэ и Министерствэ
имыльку хахъэрэм игъэцкіжын Мыекъуапэ
щыльагъекуатэ.

хъанэ зиэ псэуальэу къа-
лэм дэтхэм ятеплэ
къызэтедгъээнэжынену
нигъэрыль зыфэт-
шыкысыгъ ыкыи аицкэ
ищыклагъэр тэшиг.
Зеклохэм ашыгъешгъо-
ныицт лъэгъупхъэ чы-
нгээр, псэуальэхэу, та-
рихъимрэ архитек-
турэмрэ ясаугъэтхэу
зыпкь идгъэуцожысын
ыкыи дгъэцкіжын фа-
ехэр дгъэнэфагъэх.
Ильэс къэс псэолъэ заулэ
зыпкь идгъэуцожысын.
Аицаклоу Мыекъуапэ
игупчэ нахь зэтгэгэ-
псыхъагъэ зэрхъущими
ыу же титынц. Зэкіэри
зыфэклохъырэр къэлэ-
дэсхэм ящиэкіэ-псэукіэ
зыкъегъэштыгъэнир,
нахьыбэу зеклохэр къа-
лэм къэлонхэр ары», —

къыуагъ Къумпыл
Мурат.

Адыгейим и Лышъхъэ къызэ-
рэхигъэшыгъэмкіэ, къэлэдэсхэ-
ми хъакіхэмни тарихъ мэхъанэ
зиэ псэуальэхэр ашыгъешгъо-
ных. Ахэм ахэхъэх тхэкло цэргэ-
лоу Евгений Шварц зыщыпсэүгъэ
унэр, Альтшупер иаптекэшты-
гээхэе республикэ гъэзетхэу
«Адыгэ макъэмрэ» «Советскэ
Адыгэимрэ» яредакциехэр джы-
дэдэм зычайыр, Пушкинмын
ыцэкіэ щыт унэу гъэрекло гъэ-
цэкіжынхэр зэрэшылгээхэр.

Тарихъ мэхъанэ зиэ аш фэдэ
унэхэр зеклохэр нэйусэ зы-
фашире лъэгъупхъэ чынгэхэм
ахагъэханхэу Къумпыл Мурат
пшэриль афишигъыгъ. Джаш
фэдэу ныбжыкіхэм япатрио-
тическэ пүнгэгэ гъэлъешыгъэн
зэрэфаери Адыгейим и Лышъхъэ
къыуагъ. Ашкіэ офицерхэм я
Унэштыгъэри къызрафафэфэшт.
Гъэцкіжынхэр заухыкіэ
«Юнармиери», Адыгэ Республи-
ким иветранхэм я Совети
ащ чэтыштых.

АР-м и Лышъхъэ
ипресс-къулукъу

МэфэкI Іэнэ хъураер

Лъэпкъым фэлэжьэрэ журнал

Адыгеим къералыгъо гъэпсыкІэ зи|эр ильэси 100 ыкIи литературнэ-художественнэ журналэу «Зэкъошныгъэр» къызыдэкIырэр ильэс 75-рэ зэрэхъугъэхэм афэгъэхыгъэ |энэ хъурае чъэпьюгъум и 19-м АР-м и Лъэпкъ тхыльеджапІэ щыIагъ. Ар зэхээзыщагъэр ыкIи зыгъэхъазырыгъэр тхыльеджапІэм и|офишилэу Күчмээ Аминэт.

Іофтхъабзэм хэлэжьагъэх лъэпкъ интelleгигенциер, тхыльтеджэ чанхэр, тхыльтеджаплэм илофышлэхэр ыкли ильэс 75-рэ гъогур дахэу къэзыкгүгээ журналэу «Зэкьюшнгъэм» иредактор шхъялэу, Урысыем, Йовшлэнэмкэ и Лыххуяжэу, Адыгейм, Къэбэртэе-Бэлькъарым, Къэрэшэ-Шэрджэс республикээм янароднэ тхаклоу, СССР-м, Урысыем, Адыгэ Республика м Къэралыгъо премиехэм, М. Шолоховым ыцлэкэ Ѣыт премием ялауреатэу Мэцбашэ Исхъякъ, АР-м и Президентыгъэу, социологии шлэнэгъэхэмкэ докторэу, шлэнэгъэхэмкэ Урысые академием (РАН-м) хэтэу, Къэралыгъо упчлэхъягъо, Миекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым, аш хэхъэрэ медицинэ институтым ягъэпсаклоу, мы университетым ивице-президентэу Тхъаклушино Аслын, АР-м инахыжхэм я Совет итхаматэу, тхаклоу Гъуклэл Нурбый, гуманитар уштэтихнэмкэ Адыгэ республике институтым литературамкэ иотдел ипащэу Щэшэ Шамсэт, мы отдельим илофышлэхэр, адыгэ культурэм Ѣылэхъэрэ артистхэм аашишхэр, Адыгэ къэлэегъэджэ коллежэу Андырхье Хусен ыцлэкэ Ѣытым шелжхэрэр.

Мэфэкэл зэхахьэр кызызчуухыг ыкчи зэришагь адигэ лъэпкынм итхэкло цэрийлоу Мещбэшэ Исхъакь. Адигэ автомон хэкур щылэ зарэхбугъэм иштуагъякэл адигэ лъэпкынм щылэлаклэм игъэпсынкэл лъэбэкшуухэр зэридзыгъэхэр, литературэм илофыгъохэр хэпшилкэлүү зэрэлтыклогатгэхэр, шынхъялуу мазэм 1947-рэ ильэсүм кышигэжъэжьагъэу журналэу «Зэкъошныгъэр» кыыхуты зэрэхбугъэр, ау ар чыпилэ нэклэ кызызримыхъухыагъэр, автомониер лъэпкынм зегъотым, «Адигэ Іэдэбият угъоицгэхэр» аперэу, «Псалъ» (1925), «Адигэ шхъафит» (1929), «Ильэсипши» (1932) зыфиорэ сборникхэр ыкчи литературнэ-художественнэ сборникэу «Тихахьо» хэдээ-хадзэу кызызэрэдэкыцштигъэхэр Исхъакь кілэлкэу кылотагь. Ахэм адигэ лъэпкынм иштуаклэ лъэнинкуубаклэ ыкчи адигэ тхаклохэм япроизведение пычыгъохэр, литературдоведческэ-критическэ тхыгъэхэр кызызэрарыхъэштигъэм къашыцуугь.

Адыгэ литературэ ныбжыкэм игъо-

гу зафэу пхырищинымкэ а зэклэми, анахьэу журналэу «Зэкъошныгъэр» 1947-рэ ильэсийн кыыдэкүү зэрэхбугьэм, мэхъянэ аритыг, тхэкю ныбжыкыгэй Андырхьое Хүусен ыгу къэзыгэтийгъэр, усэн-тхэнэйн фэзьщагъэр ильэс 14 нахь ымыныбжьэу иапэрэ усэ зыщыпл Хят-кью Ахьмэд Кызыэрэфыхиутыгъагъэр арэу Мэцбашлэм ыльтыг, гушхогъэлгэгъагъэр а пстэуми зэрэзэктагъэблагъэр, ильэс 20 нахь ымыныбжьэу Андырхьое Хүусен лыгыгэ зэрихээзэ Хэгъэгү зэошхом зэрэцьфхыгъэр, Лынхуяжыцээр кызыэрэфаусыгъэр Мэцбэши Исхвакь кийгэтихьыг.

Зэхажэм кызыгчысайаг Тхаккүчнэ Аслтан. Иапэрэ научнэ ювшлагъэхэр гээзэтхэм ыкли журналхэм кызэрэашы-хиутыгъагъэхэр, ахэм мэхъянэ зэрялэр ыкли обществэм ыпашьхъэ ит юфыгъуа-бэр зэшлэхгъэнимкэ Іэплигэту зэрэхъухэрэр кыгуагт. Лъэпкым ыбзеклэ кыдэкырэ журналэу «Зэкъошныгъэр» узфэсакын, зыхэбгъэхжон ыкли бгъэлэ-плэн фаеу, хэутыгъэ гүшүйэ зэфэ пытэр уасэ зилэу ылтыгтаг.

АР-м инахыжъэм я Совет итхьаматэй Гүуклэл Нурбый йофтхабзэм хэлажжэхэрэм, анахьэу журналэу «Зэ-кьошнгээм» ыкыучэ, ильээл пытэнхэм, мицш-ынхэв эш дадажжэхэрэм дасанчи-

тъэ ыкы хэхъоныгъэ ялэнхэу къафэлтэ-
lyагъ. Журналым адигэ лъэпкъым
икультурэ — ыбзи, ихабзи, ибыспхъи,
иамал-къуачы — зэрэхэлпльгээрэд къы-
lyагъ. Аш иредактор шхъяаэу Мэшбэшэл
Исхъяаь игультыэ, игупшысэ бэмэ зэ-
ранэсырэр, республикэр щыэ хъуным
илахь ин зэрэхэлтыр, зэрэлэжъэклошхор,
икъэлэм къыпыкыыра гупшысэр упшы-
сыжь зерицкүрэр къыхигъэшыгъ.

«Ау, — кыңыагъ аш, — непе тызыбы-
зэххэгъээгъ журналыр «Зэкошнонгъэр»
тэ, журналыр зышыжэрэм, тхэхэрэм нахь
дэгүү шыгъэнэр типшээрльэу зэрэштыр
тыр тщигъупшэ хүүтэл. Нахь гуетыны-
гъэ хэлльэу юф тшлэн фае: итеплээ дээл,
ау үккышьорэ ыкупкыре зэдиштэу (ар
мыслынкэми) гэпсигъэнэм юф дэшгэ-
гъэн фае». Джащ фэдэу журналын кын-
дэхъэрэ тхыгъэхэм хэукунонгъэу къахэ-
кыихэрэм анаэ тырагиргъедзаг, нартхэм
афэгъэхыгъэ тхыгъэхэм нахь уаффас-
кын, тхыгъэ пэпчъ къэбзэн фаеу, ар
журналыр зыгъэптигъэштэгъэу ылтытаг.
Аш пае редколлегие (ыпекэ зэрэштыгъэ-
гъэу) икъерыхыгъэу фызэхэжжыгъэнэр
ильюу ынгэгъүү

Інэх хураам хэлэжьгаа ыкчи кын-
щигүүшчийгээ адигабзэр зильялтэй,
бээм, литературэм лъэшэү алтынпльеү
Машфайчу Нэлжжэт Тыркуем шынсээза

икәләгүм «Зэкъошныгъэр» 1969-рә ильесым зэрэуկыагъэр, зэригъэгушуагъэхэр, непэ, хэкужьым къэклюжыгъэу зыщыпсэурэм, гъусэнгъэ-ныбдэгъуныгъэ журналым зэрэдьрилэр, къызэрхаутырэр зэригуапэр къычагъ, мэфакымкэ пастуми къафхъохъагъ.

Гуманитар уштыйнхэмкэ Адыгэ республикэ институтэ Т. Кіращэм ыцэ зыхырэм литературумкэ иотдел ипашэү Щэшіэ Щамсэт журналэу «Зэкъошиныгъэм» итарихъ, ар ыпэкіэ кытырайрадзэ-щтыгъэ сборникхэм, темэү адэтыгъэхэм кіеклэу къащыуцгъ, ильэс 75-рэ хүгуль журнальным хэвшыгъэу литературнэ лъеныхкуабекіэ зызэриштагъэм, тапэкли юф зыдэшгэгъэн фэе лъеныхкохэм къаки-гъэтхынгъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

О уицыфых мыхэр, Адыгейр!

Лъигтэньигэ еѓэшэрэ

Аш фэдэ насып и! Адыгейм икэлэ пүгъэу, республикаим имызакью, Урысыеми дэгъо щашээрэ хирург Іепэ-асэу, ульэпкыымэ узэрыгушхонэу щит Жэнэ Аскэр.

Исэнхъяш шу зэрильэгчурэм, шленгэ куу зэрийн адаклоу цынфхэм шу ашиглэнэир, ишүагъэ аригтээхийнр сидигьуу ишшэрийт шхъааэу аш зэрильтийэрэй ары лытэнэгтэй, шхъаеклэфэнэгтэй Аскэр фашырэм икъеклиянлэр, ылъапсэр. Шьюышыгъэр, Ынатлэм лыбэнхэнэир аш ишэнххэп.

1954-рэ ильэсэм ионьгом и 24-м Афыпсыпэ кыншыхууяа кэлэцыкдум адигэхэр сабын зэрэфельтохэх хабзэу фэлъе-лиягъэх, лъэу постури аш кыдэххууяа, Тхэм лъэш дэдээу шу ылъэгъурэ цынфхэм ар ашигшэу плътытэхуущт, талэки Алхаталэм араштэу егэлсэу.

Аскэр янэ-ятэхэр, Ра-

зиетрэ Чэрымрэ, кэлэгчеджагъэх. Яклэлиту, Аскэрэ Адамрэ, пүнгэгэ дэгъу арагтэгъотыг, түми медицинэр кыыхахыг. Еджаллэр — дышэе медалькэ, Кубанске къера-лыгъо медицинэ институтыр 1977-рэ ильэсэм диплом плътыжкэ Аскэр кыухыгъэх.

Адигэ автомон хэкум иппащхэм анаэ кытырадзи пшъерьиль кызэрэ-фашыгъэм тетэу хирург Іепэласэу зыквэзэгэлъегъогъэ Аскэр лынтфэхирургиэм Адыгейм зыщыргъэшшомбгүнэуригъэжьагь. 1985-рэ ильэсэм ар Адыгейм ихирург шхъааэх хуульгъагь. Авторскэ свидетельствэу щы, хэутыгъэ юфшэгъэ 23-рэ

илюу 1988-рэ ильэсэм ашкандидатскэ диссертациекыншыххатыжыг. Ильэс 20 фэдизрэ хирургэу Мые-кьюапэ юф щишлагъ, Адигэ республике клиническе сымэджэцым лынтфэхирургиэм Гупчэу Аскэр щызехищагъэм ильэс 10-м ехъурэ ипэшагь. Аш фэдиз ильэсхэм къаклоу врач дэгъухэр, медицинэ сестра Іепэласэхэр отделением щигъэхъазырыгъэх, операциихэр бэу ашыщыгъ, мин пчъагъэкэе къэлптытэнхэ фэдиз хуухэу. Медицинэм епхыгъэу хэутыгъэ юфшэгъэ 260-м ехъумэ ар явтор.

Юфшэндым даклоу республикэм иполитическе щынакли Аскэр чанэу хэлэжьагь. 1990-рэ ильэсэм

ицъэпью и 5-м народнэ депутатхэм я Адигэ хэку Совет изэхэсгыгъо Адигэ Советскэ Социалистическе Республикуу РСФСР-м хахъэрэр щыэ зэрххуу-гъэр зыщаштагъэм Аскэр хэтгыг. 1992 — 1996-рэ ильэсхэм АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм иапэрэ зэлукэгъу идепутатыгъ. 1992-рэ ильэсэм игъэтхэпэ и 24-м Адигэ Советскэ Социалистическе Республикум и Апшэрэ Совет ыштагъэх Адыгейм игерб, игимн ыкли икъэралыгъо быракъ. Республикум щыххуу хуульгэ-шлээтийэ шхъааэхэм Аскэр ахэлэжьагь, аш иуун иахышыу хишигъагь. 2001 — 2006-рэ ильэсхэм Адигэ Республикум и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатыгъ, социальне политикэмкэ, псаунцыгъэр къеухумгъэйнмкэ комитетим ипашээгъозагь. Къэралыгъо Советын — Хасэм идепутатэу, итхаматэу зыщэтийм шлоки зимыгъэ медицинэ страхованиемкэ Адигэ республике фондым иправление медицинэр социальне лъэнэйкомкэ нахь лъэшэу гъэзэгъэнэм, къоджэ псэуплэхэм ямеди-

цинэ къулыкъу нахыбэу мыльку фэтупшыгъэнэм апъльгъ. 1997-рэ ильэсэм ионьгьо мазэ ыуж, Жэнэ ээшилтум Краснодар зынагъээжьым, а къалэм железнодорожнэ клиническе сымэджэцүү дэтым лынтфэхирургиэмкэ иотделение ильэс 4-рэ

дихын ылъэкынштыгъ, ар Кубанске медакадемиим хирургиэмкэ икафедрэ идоцентыг...

«2000-рэ ильэсэм Шъэумэн Хъазрэт кысисиуагь Афыпсыпэ дэтышт медицинэ клиникэу ежь имылькукэ ашынэу щытим пэщэнгъэ дызесхэе зэрэшоигъор, — ыгу къэклыгъи...

Аскэр — Урысыем изаслуженнэ врач, Адигэ Республикэм инароднэ врач, медалэу «Адыгейм и Щытхуузехъэр» кынфагъэшшошагь, илэнгээлэжж. Дээри Аскэр зы тын лъаплэклэ кыхагъэшагь: коронавирусым пэущижыгъэным иахьышилу зэрэхилхъагъэм фэши Урысыем и Президентту Владимир Путиним и Указыгэ Пироговым иорден аш кыратыгъ.

ипэшагь. А лъэхъаным отделениер Кыблэ федеральне шъольтырымкэ анахь пэртэг хуульгъагъэ, краим щылажэхэрэм, нэмэгдэх регионхэм къарыкыре исэнхъялтэгъухэм еджэлшүү ар афэхъу-гъагь. Аскэр ашыгъуми хирургиэм научнэ ыкли консультативнэ юфшэнхэр.

Жэнэ Аскэр. — Сэри сигушишхэм ашыгъэгъозагь: ар хэуухьа-фыкыгъэ хирургический клиникэу терапие пэлкэлжэри зычэтихэ ылъэкыншту шыгъэмэ нахышилу. Шъэумэн Хъазрэт кынзудыригъашти, джащ тетэу «Я XXI-рэ лэшэгъум иклиникэ» зэджэгъэх,

О уицыфых мыхэр, Адыгеир!

УИЦЫФЫХ БЫЛЫМ

Урысыем икъыблэ аш фэдэ медицинэ гупчэу алэрэу щашыгъэм юфшэнэр щэзтэжьагъ, ильэс 21-рэ аш игенеральнэ директорэу сыйштыгъ. Аскэр ыгъесэгъэ враахэм ашыщхэри, ишхъэгъусы, ышэу Адами, ильфыгытли клиникэм щылэжьагъях. Операции мин пчагъэ, ашыщхэр дунаимкэ апэрэу, ежь иметодикэ тетэу, ашыгъ. Клиникэм илофшэн зэрэзхэштагъэм, Аскэр колективэ ыугъоигъэм, ежь хирург шхъяэм илэпэлэснэгъэ афэгъэхыгъэу бэ къатхыгъэр, сэри ахэр зэкэ мизэу, митлоу слэгъуль, тигъэзти кыдгэхъагъ, цыфхем дэгъую ашэ, арышь, ахэм джыри зэ такъышууцуныр непэ пшъэрьиль зыфэтшыжырэп. Кыхъэзгъещы сшойгъу, Аскэр тыйдэ зыщэи, сид фэдэрэ лъэхъани сымаджэу кьеоллагъэм, анахь игупсэ цыфым фэдэу, фэгумэкъээ, ыгу ыпси хильхъээ юф ышагъ, узым зытеклокъ, зээзагъеу, ыльэ тыргъэуцожыгъэм ишүшүагъу нахь маклэп ежьири зэрэгушшор, гуаххуо аш хигъутаэр. Ар ежьыркэ зымыуасе щылэп. Аш игъогу непэ рэклох ыкъоу Рустемрэ ыпхъоу Дианэрэ, врач сэнхэхъатыр ахами кыхахыгъ, янэрэ ятарэ ящисэтехыпэх. Дианэ хиругиенкэ кандидатскэ диссертациер кыушыхъатыжыгъ.

Ильэс 45-рэ Аскэр хирургэ лэжагъэ, аш кызэритьтерэмкэ, операции мин 18-м ехбу ышагъ. Ильэс 16-рэ зыгъэсэфыгъо мицкоу, чэши мифи имылэу юф ышагъ. 2022-рэ ильэсийн мэжкуогъум и 21-м клиникэм ипшээ Іэнатэ аш ыгъетыльтигъ ежь ишонгъоньгъекэ. Научнэ юфшэнэм нахь зыритыгъ. Къэралгъоми аш илофшакъ, игъехъагъехэм, практическэ ыкли научнэ медицинэм илахьышоу ахишыхъагъэм ифшэшьош уасэ кыфышыгъ. Аскэр — Урысыем изаслуженнэ врач, Адыгэ Республикин инароднэ врач, медалэу «Адыгейим и Щитхузехъэр» кыфгэшьшоша, шэныгъэлэж. Джыри Аскэр зытын льаплэкэ кыхагъэштигъ: коронавирусум пэуцужыгъенным илахьышу зэрэхильхъагъэм фэш. Урысыем и Президентэу Владимир Путиным и Указкэ Пироговым иорден аш кыратыгъ.

А уз хильхъэу гумэкын гээ зэрэдунай кыфэзыгъэм ишүшүагъу нахь маклэп ежьири зэрэгушшор, гуаххуо аш хигъутаэр. Ар ежьыркэ зымыуасе щылэп. Аш игъогу непэ рэклох ыкъоу Рустемрэ ыпхъоу Дианэрэ, врач сэнхэхъатыр ахами кыхахыгъ, янэрэ ятарэ ящисэтехыпэх. Дианэ хиругиенкэ кандидатскэ диссертациер кыушыхъатыжыгъ.

— 2020-рэ ильэсийн мэлдэлтэйгээ и 13-ти Лышхъэу Күмпил Мурат кысфитеу, ковиднэ госпиталь Инэм кыщызэхъагъэнэм сижехъэнэу кысэллэгъу. Сэ аш сезэгъыгъ,

ау Шэумэн Хазэрэт аш зэрэццэгъэзштыр естуагъ, арэущтуу сшыгъэ. Ятлонэрэ мафэм Күмпил Мурат кыуагъ Шэумэн Хазэрэт ежьири зэрэдэгэтигъыаагъэр ыкли Инэм дэт сымэджэцым аш фэдэ госпиталь кыщызэхъагъэнэу зэрэзэдэштагъэр, игоу зэральэгъу. Шэумэн Хазэрэт сидигъуи шүштэнэр игоогогу, аш кыфэхъу гээлэгъу. — **elo Аскэр.**

Мэзицым кыклоц гээлэгъу тимызэу, пчэдэжжым сиххатыр 7-м едгэжжэмэ, пчыххэм сиххатыр 10-м нэс юф тшлээз пэсувалэр дгээцэлжэгъыгъ. Бэ юфшэнэу зэшлэхыгъэр, дэлхийн анамык (ахари утхыхэу, нэмийкэу унэхэр зэлэхийтухэу кыххэгъигъ) узэмийн аш илгээп, Инэм сымэджэцым щыщ пэсувалэр госпиталь зычэтийнэу агъэнэфагъэм изигтэ дээгъэ: пчы, шхъяныгъупчы, джэхашуу, чэххапли, чэхкыпли — зэкэлэхэдэхъу, фабэр, псыр къетщэлдагъэр, псыр шхонир зэрэхъуцштыр дгээпсигъ. АР-м псаунгъэр къэххумэгъэнэмкэ и Министерствэ томограф дэгъу кытфищэфыгъ...

Мы госпиталь зычэтийнэу щыт пэсувалэм игъехъа-зырын миткүшо зэрэлэхъаштири Хазэрэт шүштэгъыгъ, ау цыфхем япсуйгъэ, ящынгъэ къэххумэгъэнэм нахь льаплэ зэрэццымыэр аш зыки щыгъупшэу ихабзэп, ми-зыгъогуми ар арэущтэу зекуагъ, имылкүкэ ковиднэ госпиталь ыгъехъазырь, ар зэтэригъээсэхъагъ.

Мэзицым кыклоц гээлэгъу тимызэу, пчэдэжжым сиххатыр 7-м едгэжжэмэ, пчыххэм сиххатыр 10-м нэс юф тшлээз пэсувалэр дгээцэлжэгъыгъ. Бэ юфшэнэу зэшлэхыгъэр, дэлхийн анамык (ахари утхыхэу, нэмийкэу унэхэр зэлэхийтухэу кыххэгъигъ) узэмийн аш илгээп, Инэм сымэджэцым щыщ пэсувалэр госпиталь зычэтийнэу агъэнэфагъэм изигтэ дээгъэ: пчы, шхъяныгъупчы, джэхашуу, чэххапли, чэхкыпли — зэкэлэхэдэхъу, фабэр, псыр къетщэлдагъэр, псыр шхонир зэрэхъуцштыр дгээпсигъ. АР-м псаунгъэр къэххумэгъэнэмкэ и Министерствэ томограф дэгъу кытфищэфыгъ...

Хэти кыгурэон фае ковиднэ госпиталым, сымэджэ хыльтэхэу жыкъэшшэнэр кыззэхъильэхъэр зычэлтыштхэм ишыкігээгъ пстэур, ахэм япчагъэ зэрэмымакъэр. Етлани кыдэлтэлтиштыгъ эпидемием үүжи мы пэсувалэр зэрэгэфедэштыр. Арэущтэу хуугаагъэ, сымаджэхэм япчагъэ нахь кыззэхъым, а госпиталыр зэфашыжы, нэмык отделениехэр чэтигъэх, етлани коронавирусум зыкытэтуу зеублэжым, икъэркүю кыззэхъильэхъыгъ. Госпиталым ишыкігээгъэр эзкэ къеэзэлэгээлэхъэнэям пээрэхэдэлэхъюу кыддэхэлтэй, чыплэ зэфшэхъафхэм оборудование и къарыгытштыгъ. Арэущтэу мэзицым юф зытэшэй үүж, бэдээгүйм и 3-м ковиднэ госпиталыр кыззэхъути, коронавирусур кыззэзүйгээж щялэхэу аублагъ. Юфшэнхэр мэжхэфэ мизэу, митлоу кытхэхъагъэх, юфшэм языйтэ зэрэгэльэгъүштэгъти. Пышхъэу Күмпил Муратэрэ псаунгъэр къеухъумэгъэнэмкэ министрэу Мэрэтыкъо Рустемрэ. Юфшэнхэр зэрэлхээрэм, ишыкігээгъэу тиэхэм ренеу Шэумэн Хазэрэт къаклэхэдэхъу, тиоффшэн гүнүн кытлыфыштыгъ.

Аскэр кыззэхъигъэштигъ, ковиднэ госпиталым ишын даклоу аш юф щызышэштэвраххэри агъэхъа-зырыштагъэх. Пашэу а госпиталым фашыгъагъ АР-м изаслуженнэ врачэу, зэпаххырэ узхэм зыщяэзэхэрэ республике сымэджецым иврач шхъяаю Лъяустэндэжэл Розэ. Инэм госпиталым Краснодар щыщ сымаджэхэмри къащэштагъэх, нэбгыре мин пчагъэхэм щялээгъэх. А лъэхэнэ мысынкээм охтэ кээлым кыклоц аш фэдэ госпиталь Адыгейим зэрэштэлүүшгээгъэм ишо-гъэшхо кыззэхъигъагъэр Аскэр кыххэгъэштигъ, юфшэнхэр зыпшээ дэкыгъэхэм, зимыльку аш пэлүзэхъэхъэгъэ Шэумэн Хазэрэти лъашэу зэрафэрэзэри кыкігээхъы.

Коронавирусум пэуцуу-жыгъэнэм джащ тетэу илахьышу Аскэр зэрэхильхъагъэр ары Пироговым иорден кызыкытшыфагъэшьшошагъэр.

— Тхъаегъэпсэух си-юфшэн аш фэдэ уасэ кыззэрашыгъэм фэш. Щитхъум паеп сшагъэр зыфэшшагъэр, цыфхэм апаешь ары хэти а юфым къинэу хильгъуагъэр, мылькоу хильхъагъэр кызыкытшыфагъэр. Аш фэдэ лъэхэнэ кынэм узэкъотэу узэдэлжээн фае, — **ело тигуцынгъу.**

Мы чыплээн кышыхэд-гээшти тшоигуу вакцинэу коронавирусум пэуцужырээр джыри щымызэу Аскери хильгъуэу зэрэсмэджехъагъэр. Вакцинэр нэужым аш зыхаригъэльхъагъ, джыри зыхаригъэльхъан гухэль ил, ар зэрэштагъэр джэндэжэшхэти фыримызэн фаеу аш елтытэ.

Джыри зы хильгъэшэгъэшти тшоигуу Аскэр ишынгъээ бэмшэшэу кышхэхъу-хъагъ. Адыгейим къэралыгъо гъэпсыкэ зиэр ильэс 100 юкы Тэххутэмькоюрайоныр зызэхшагъэр ильэс 98-рэ зэрэхъуээрэм хильлэу куаджэу Тэххутэмькоюе щырагъэхъо илээж юфшэнхэр зэрэлхээрэм, ишыкігээгъэу тиэхэм ренеу Шэумэн Хазэрэт къаклэхэдэхъу, тиоффшэн гүнүн кытлыфыштыгъ.

Аскэр кыззэхъигъэштигъ, ковиднэ госпиталым ишын даклоу аш юф щызышэштэвраххэри агъэхъа-зырыштагъэх. Пашэу а госпиталым фашыгъагъ АР-м изаслуженнэ врачэу, зэпаххырэ узхэм зыщяэзэхэрэ республике сымэджецым иврач шхъяаю Лъяустэндэжэл Розэ. Инэм госпиталым Краснодар щыщ сымаджэхэмри къащэштагъэх, нэбгыре мин пчагъэхэм щялээгъэх. А лъэхэнэ мысынкээм охтэ кээлым кыклоц аш фэдэ госпиталь Адыгейим зэрэштэлүүшгээгъэм ишо-гъэшхо кыззэхъигъагъэр Аскэр кыххэгъэштигъ, юфшэнхэр зыпшээ дэкыгъэхэм, зимыльку аш пэлүзэхъэхъэгъэ Шэумэн Хазэрэти лъашэу зэрафэрэзэри кыкігээхъы.

— Бэ кысфэгушуагъэр мы щитхъуцэл пае, сэри лъашэу сигъэгушуагъарь сичылгэхүүхэм уасэу, лъя-тэнгэгъеу кысфашыгъэм. Цыфхэм ярэзэнгъээ сэр-кэлэхэнэшхо ил, — **ело Аскэр.**

Тэри Аскэр тыфэгүш тоын льаплэу, щитхъуцэл пае, сэри лъашэу сигъэгушуагъарь сичылгэхүүхэм уасэу, лъя-тэнгэгъеу кысфашыгъэм. Цыфхэм ярэзэнгъээ сэр-кэлэхэнэшхо ил, — **Аминэт.**

ЖАКІЗМЫКЬ
Аминэт.

Зищытху аIорэ лIакъу

КIэлэбий Хьанан иунагьо щапIугъэ кIэлитгу-
мэ: Шьалихъэрэ Хьасанрэ ялакъо ищытху
арагъэуагъ.

Революцием ильэхъан уна-
гьом щыщэу зы нэбгыр дзэ
күулыкъум ащэцтгэйр. Күулы-
къур күуухэу ядэжь кызыгъэ-
зэжъкэ, адэ шыр дзэм агъа-
коштгэй. Шьалихъэ дзэ күулы-
къум кызыгъэжым ашьычыгъэ
Хьасан иуон фэягъ. Ау Шьа-
лихъэ ишхъэгъусэ луш лын
мырэущтэг фыхицэпсигъ:

— Хьасан кIэлабэ кыпы-
фагъ. ЗыгорэкIэ ар къаукымэ,
сыда кIэлэцыкIу ибэхэм къа-
рыкъоштгэ? Орба ажэр зыпунэу
зывшэ кыдэфэжыщтгэ? Пши
дзэм умыгъаклоу джыри о зэ
күулыкъур хьы.

Ишхъэгъусэ иушыйхэм акэ-
дэлукIи, Шьалихъэ ыш ычыгъэ
революцием ильэхъан зэуагъ. Революции Iофхэм зэрхэлэ-
жьагъэм пae ильэс 20 аш хьалт
тыралхъэгъагъ. Кызыгъакло-
зимыгъэ революционеру ихэку
гупсэ ашь кыгъээжьыгъагъ.
1924-рэ ильэс им кыщегъэ-
жьагъэу 1929-рэ ильэс им нэс
мэкъумэшчишэхэм якомитет
(KKOB) исекретарыгъ. Апэ кол-
хозым хэхьагъэхэм ашьыгъ.

КIэлэбий лIакъом музы-
кантау, къамылапцэу, нэмькI
адыгэ мэкъэмэ Iэмэ-псымехэм
къязыгъялуу бэ кыхъэгъагъ.
Къамылапцэ Iазэу КIэлэбий
Хьасан исурт я 5-рэ классым
исхэр адыгабзэмкIэ зэрэргэх-
дэжэрэ тхылъым дэтигъ. Аш
игуу бэрэ нэтыхъуаҳехэм ашы.
Хьасан э зыхъимлэжъэгъе джэу
якъуаджэ щамышыгъэу пломэ
хэуқъоныгъэ хьущтэ.

Хьасан ыкъоу Бидан кIэлихъэ
пхууиттурэ кыпыфагъ. Бидан
орэдьо, хьатиякло бэлахъеу
щытгэ, жьышхо кIэтэу «Зыгъэ-
льятэр» кыышытгэ, нысащэм
ильэхъан къалорэ орэдьр дахэу
кыхидзштгэ. Аш ылапи бэмэ
якъуаштгэ: фэлазэу шым нал
кильхъэштгэ, гъукъэн фыт-
гэпсхъягъагъ. ЛэжъекI щыл-
хум иорденэу я III-рэ шуашэ
зилер кыфагъэшшоштгэ.

КIэлэбий Хьасан икъорэл-
фэу Мурати пшынэо Iазэу щы-
тгэ. Дзэ күулыкъур Германи-
ем зыщех нэуж автотранспорт
предприятие N 4-у ИНЭМ дэ-
тигъэм щылжъагъ, хорырэ
инструментальнэ оркестрэ аш
щызэхищгэй. А предприятии-
ем икъэшшоцо кули ипэштгэ.
Дэгъоу Iофхэр зэрэзэпигъа-
фэхэрэм фэш фэгээрэ само-
свалэу ЗИЛ-555-рэ кыраты-
гагъ. Лъецэркюо Ким ригъэ-
благъи, Адыгейим лъепк къа-
шомкIэ и Къэралыгъо ака-
демическэ ансамблэу «Налмэ-
сым» Мурат кыышыуагъ.

Мурат ылхуу нахыжъэу За-
ремэ мэкъэмэ Iэмэ-псымэ зэ-
фэшхъафхэм къаргъало. Пши-

шъэ нахыкIэм күутырэу Новый
сад и УИН иоперативнэ отдел
Iоф щешэ. КIэлэбий Асхадре
Аминэтрэ пшынэ еох. Мэджыдэ
орэдьо, гитарэми дэгъоу кын-
рэгъало. Захьирэт дахэу къэшь.
Яхъорэлфхэу Емтэль Рустяни
Инвери музыкэм фэштгэх.

КIэлэбий Бидан ыкъоу Адам
дзэ күулыкъум ылж радиосвязист
сэнхэхатыр ылэ кыригъахыи,
Армением, Темир Кавказым
и чыгыпэ зэфэшхъафхэм, Тэху-
тэмькьюа и почтэ ашылжъагъ.
ИофшIэн зэрэгугууцтгээ
фэш щытху тхылъыбэ кын-
ратыгъ. ЩытхуцIеу «Урысые
Федерацием связымкIэ иофы-
шIэн гъашуагъ» зыфиорэр 2003-
рэ ильэс им кыфагъэшшоштгэ.

КIэлэбийхэм хэбзэхуумакло-
хэр бэу кызэрахэкъигъэр къэ-
югъэн фае. Бидан ыкъоу Мэ-
джыдэ чыдагъэр кызыычи-
чащирэ чыгыпэхэу Казахстан
и хэм ашылжъагъ. МВД-м
идзэхэм яапшээрэ команднэ
училище Ростов дэтим идзэхэм
күулыкъу ашхыагъ. Ермэлхэмрэ
азербайджанхэмрэ IашекIэ зы-
зэпзуджхэм хэбзэхуумакло-
хэм яофышигъэ нэбгырэ
400 Тбилисиэ Азербайджанрэ
агъекогъагъэх. Милиционхэм
гъогхэр, мэхъанешхо зиле къэ-
ралыгъо псуульхэр, транспор-
тэр къагъэгъунэштгэгъэх. Икуу-

КIэлэбий
Бидан Хьасан ыкъоу.

КIэлэбий
Мэджыд Бидан ыкъоу.

КIэлэбий
Рэмэзан Аслын ыкъоу.

лыкъу өлончээзүү зэрихыщтгэ-
гээм пае Мэджыдэ медалэу
«Үэшыгъэ KluachIéхэр зызэх-
шагъэр ильэс 70-рэ хуугъэ»
зыфиорэр кыфагъэшшоштгэ.
Ядэжь кызэгъээжым мили-
цием щылжъагъ. Чэчэнэм зао-
кызыщежжээм постовой күулы-
къум иротэ икомандирэу агъэ-
когъагъ. Ятлонэрэу Чэчэнэм
IашекIэ зызьээоулхэм Мэ-
джыдэ ильэс 40 ынныбжыгъ.
Заор зыштэтигъэ калэм зы-
ныбжь ильэс 30-м нэмысигъэ
хуулфыгъэхэр бирсыр кызы-
шхыгъу гээ чыгыпэ амьшэнхэу
дзэ пащхэм ялъэуагъ.

— Ахэм джыри унагьо ашэн,
КIэлэцыкIухэр алпун фае, —
ариогъагъ Мэджыдэ пащхэм.

Зыфялъягъэри аш кыфагъ-
гэцкIэгъагъ, ныбжь нахь зи-
хэхэр ары IашекIэ зызьэзүүлэ-
гээ чыгыпэхэм агъекогъагъэхэр.
Осетинхэмрэ ингушхэмрэ азы-
фагу кытеджэгъэгъе бирсырхэм
ядэгээзэхжыни ажэр хэлжъагъ.
Етланэ а лъэхъаным бы-
лымхэмрэ цыфхэмрэ зыщаты-
гыщтгээ Дагыстын мэзи 7
щылжъагъ. Аш фэдэ бирсырхэм
кIэлэ хье пчагъэ зэрахэкод-
дагъэр Мэджыдэ бэрэ ыгү къэ-
кыжы. Тхьэр кыфэупси, ежь
псаоу кыгъэнагъ. Бгъэхэл
тамыгъэу «Куулыкъур Кавказым
зэрэхжихыгъэм фэш» зыфиору-
я II-рэ шуашэ зилэр, тамыгъэу
«Іэшэ зыуулхэнэгъэхэм ядэгээ-
зэхжын хэлжъагъ» зыфиорэр,
Үэшыгъэ KluachIéхэм я МВД
имедалэу апэрэ, ятлонэрэ, ящ-
нэрэ шуашэ зилхэхэр кыфагъ-
гэшшоштгэх. Мэджыдэ хэгъэгъу
клоц IофхэмкIэ күулыкъухэм
ильэс 22-рэ ахэтгэгъагъ. Аш
ишхъэгъусэу Зуриет Адыгэ
Республикэм культурэмкIэ иза-
служнэ Iофши, Тэхуутэмь-
кьюе районым иадминистрацие
культурэмкIэ иотдел ильэс 20-м
ехуурэ ипэштгэ. Мэджыдэ Зуриет
акьюо Iофши, Адыгэ къэралыгъо
университетим спортымкIэ ифа-
культут кыуухыгъ, рэхъатыгъэр зыщау-
къягъэ Владикавказ күулыкъур
шихыгъ. Джыдэдэм Тэхуутэмь-
кьюе районым иадминистрацие
зыкъеухумэжжынымкIэ
ыкъи ошлэдэмышигъэ тхъамык-
твохэм ядэгээзэхжынкIэ иотдел
Iоф щешэ.

КIэлэбий Азмет ыкъоу Аслын
гурт еджаплэр кызыуухым
МВД-м идзэхэм Ярославскэ
хэхэм щылжъагъэхэм күулыкъур
ашихыгъ. Ядэжь кызэгъээз-
жым хэгъэгъу клоц IофхэмкIэ
күулыкъухэм ашылжъагъ. Заом
ильэхъан Чэчэнэм агъакли, аш
рэхъатыгъэрэ зыпк щизыгъэу-
цожыгъэхэм ахэтгэгъ. Аслын
милицием иотличник, медальхуу
«За отличие в службе» зыфи-
рю я III-рэ шуашэ зилэр, «За
службу на Кавказе», «За служ-

бу России» зыфиохэрээр кы-
фагъэшшоштгэх. Ильэс 27-рэ
хэбзэхуумэкIо күулыкъухэм
ахэтгэгъ. КIэлэбий Аслын ыкъоу Рэ-
мэзан Отрадненскэ гурт еджап-
лэр щеджагъ, ау аужырэ клас-
сыр кызыщиухыгъэр Инэм
игурыт еджаплэр N 2-р ары. Ар-
чанэу гурт еджаплэр щизэх-
шэрэ олимпиадэхэмрэ зэнэх-
куюхэмрэ ахэлжъэштгэгъ, бэрэ
апшьэрэ чыгыпэхэр кыащихы-
штгэгъ. 2015-рэ ильэс им Рэмэ-
зан хыисалымкIэ дунэе олим-
пиадэм щатекогъагъ, балл 15
кызыщиухыгъагъ. ТехнологиекIэ,
экологиекIэ Республике, район
олимпиадэхэм мызэу, мытюу
теконогъэр къащидихыгъ. Пши-
зэ къэралыгъо аграрнэ универ-
ситетим щеджэ зэхүм урысые,
дунэе научнэ-практическэ кон-
ференции зэфэшхъафхэм чанэу
ахэлжъагъ. Дунэе научнэ-прак-
тическэ конференции «Науч-
ный потенциал XXI века» зы-
фиору Казахстан икъалэу Астана
2017-рэ ильэс им щыкъуагъэм
Рэмэзан алэрэ шуашэ зилэ
дипломрэ сертификатрэ кызы-
фагъэшшоштгэх. Оренбургрэ
Стерлитамакрэ ашыкогъэ на-
учнэ конференциихэм аш фэдэ
сертификатхэр кызыратыгъа-
гъэх.

Джыдэдэм Рэмэзан муници-
пальнэ образованиеу «Тэхуутэмь-
кьюе районым» иадминистра-
ции иаша иэпэйгэу Iоф ёшэ.
Зыхэхжагъэхэм ар зэрэхэл-
тээсагъэр, 1эдэб зэрэхэлтээр,
уицхъэ тэбгээлэх зэрэхууцтгэ-
хэм.

Рэмэзан цыф дэгү зэрэху-
хуулжъагъэр зишүшагъэр янэ-я-
хэмрэ кызыхиэхжигъэ лаекъомрэ
ары. КIэлэбий лIакъор джащ-
тетэу якъоджэ гупсэу Нэты-
хуай Адыгейри нахь зэтэгъэ-
псыхъагъэ хүнхэм иахышигъу
хишыхъээ кырэкло.

АКІЭГҮР Разыет,
ХАХҮҮРЭТЭ Светлан.
Тэхуутэмькьюай.

M. KIelbii R. Tyk'omrэ кызызэхштгэх.

Чъэпьюгъум и 23-р итыгъ

1943-рэ ильэс. Мын куапэ нэмьцхэм зэльяубытыгъэу зэрэффеу щыхуушэштывъэх. Я самолет 50 фэдиз къэлэ аэродромым тесыгъ. Бжыхыагъэ. Чэщим къэхүн ыльэкынштыр хэти ышэштывъэп.

Къалэу пыим ыыгыым зызэтириушэфэжыгъэу чэш гузэгум самолет быу макъэхэр къэуугъэх. Ошэдэмышиэх хы Шуцэ флотым идесантникхэр кашхыхашибыбэх, аэропорти, самолетхэр, мэшюку гъогури зэхакутагъэх, зэхагъэстыхаагъэх. Ар зыхуугъэр неущ ильэс 80 мэхү.

Мэшто десант

Пыим аэродромыр ыубытыгъэу зэригъэфедэрэм инэу изэрар къаклоштыгъ, тидзэхэр Темир-Кавказ фронтын щылынкотэнхэр къяхыльэкынштыгъ. Фашистхэм явиацые зызыфам зиэтэвэ, зэуапэхэм анэсүштывъ. Самолетхэр авиаполкы «Адольф Гитлер» зыфиорэм иягъэх.

Бжыххэр къэсигъэу флотым икомандирэу, генерал-майорэу В. В. Ермаченковым иштаб пшьэрэль пытэ кыфагъяуцу-гъагъ тидесантник бланэхэр зыхагъэлэжьэшт парашютнэдесантнэ операциер аэродромым щагъэцэклэнэу, аш шыиклэй иштэлтэйгъэштэйгъэх.

Шъэфэу пыим пеуцужкыщ диверсионэ купым нэбгырэ 20 хэтигъэр. Операцием бомбардировщик 12, истребительхэу 2, десантникхэр зэрысыгъэ само-

лети 2 ыкки разведкэм щыэшт самолети 5-р хахьэштывъэх.

Заор чэщим зэпьюгъэп

Операциер чъэпьюгъум и 23-м чэщим сыхьатыр 9-м рагъэжьагъ. Къэлэдэсхэр къэлурэ макъэм зыгъэштагъэхэу къэхьштим ежэштывъэх. Апэрэ бомбардировщикхэм килограмми 100 зырыз зионтэгъуугъэ бомбэхэр аэродромым кытырадзэхэу рагъэжьагъ. Нэужым десантникхэр зэрысыгъэхэ салолетитуум зыкъяэтигъ. Зым зэолт 18, адрам нэбгырэ 20-рэ гъози 2-рэ арысыгъэх.

Ахэм чэш истребительхэмрэ пулемет машлоу пыим ипрожекторхэр зыгъэстыхэрэмрэ къааххуагъ. Зэоныр зэпамыгъэу чэшныкъо хуугъэх. Аэропортым, мэшюку гъогум, аш эшелонэу тетхэм, самолетхэм ыкки ахэм къялэблэгъэ чыпэхэм къаты-

ратэктээр бомбэхэм пчагъэ ялагъэп. Нэмьц техаклохэр зэрысыгъэхэ казармэри стыштывъэ.

Проекторхэмрэ машлоу зэкленагъэм кылыкырые нэфым-рэ агъэфедээ тидесантникхэр къетысэхынхэу рагъухэгъагъ. Аш фэдэм пыир ежэгъахэп!

Апэрэ самолетэу ПС-84-м исыгъэхэм ротэм икапитанэу М. А. Орловыр, ятонэрэм капитанэу А. П. Десятниковыр япэшагъэх. Апэрэм исыгъэхэр кыырагъэтэсийхи гызээжыгъэу ятонэрэу аэродромым кыышхыхашибэрэм пыим изенитнэ топыщэ кытэфагъ. Бакым кыриутхырэ бензинным самолетри, экипажи бгыу пстэумкэ гызэшүүштэгъэх. Люкыр кыузытхыгъэхэм ящынхэм къакланэштывъ, гүлэхээс ежхэр чыгум ефхэштывъгъэх. Машлом зэригъэфыкъяуагъэхэу, псаоу чыгум кынэсихээр пыим пэгъокыштывъэх.

Бензин бакыр къызакъутэм

Самолетыр бгээзорышиэжынным илоф тетыжыгъэп, ар аэродромым зэнкабзэу кытэфагъ. Ар зыльэгъуугъэ командирэу П. М. Соловьевыр нэбгыри 7 игүсэу аэропортым пэблэгъагъэх. Псаоу къэнагъэхэр зэо мэшуюеу зыхэфагъэхэм къыхащыхынхэу самолетыр къызщефэхыгъэ чыпэлэм екүштэгъэх. Пулметнэ расчехэмкээ нэмьц самолетитуу кыагъяуагъ.

Капитанэу А. П. Десятниковым иунашюокэ къэнагъэ десантникуу къэнагъэхэр зэрэлэккэу къааххумээз, күтүрэу Маловым ыльяныкъокэ ращэжьагъэх. Десантникхэм аш пчэдэхжым сыхьатыр 4-м кыышызэрэугоижынхэу ыаагъэ зэдашыгъагъ. Зыгъэзээнхэ ямыэу, үлэгъэ хыыльэхэр кызытыраща-

гъэхэр ягъусэхеу ахэр бэрэ льыхуагъэх. Нэужым партизан отрядхэм зызагъэбыльыре чыпэхэри къыхамыгъэштывъхуу къиньбэ альгъуугъ. Нэмьцхэр куп-купэу але къифхэу къыхэкыштывъгъ, ахэми зэрэлэеклэу апэуцужыштывъгъэх. Зэуаплэр чыжагъэ, псеуплэу Хымыцкэй уеколлэн фэягъэ.

Мэзым зыщаагъэбыльызы лыкыуатштывъгъэх, зэклэри къарыунчагъэх, улагъэхэр атэлтыгъэх, үэпилэгъу ящыклэгъагъ.

Партизанхэм яхьатыркэ

Мыекъопэ партизан отрядым шыщхэр къапэгъокыгъэх, агъэшхагъэх, зэрэгэгъэлсэфыгъ. Врачэу Г. Г. Годзиевыр зэкэми зэрилэккэу къялэзагъ. Разведчице Наташэкэ заджэштывъхэр (Н. П. Служава) пыим ыубытгыгъэ къалэм чэштэр клоэз, үэзэгъу уцхэр десантникхэм къафихыштывъгъ. Хы Шуцэ флотым икомандование ильэуки 1943-рэ ильэсэм Г. Г. Годзиевым Быракь Плыжым иорден, Н. П. Служава Щитхум иорденэу я 3-рэ шууашэ зиэлэр къаратыгъагъэх.

Мыекъопэ аэропортым зычэшкэ самолети 10 щызыгъэстывъэ, самолет 13 щызэхэзыкүтэгъэ десантникхэм зэкэми къэралыгъо бгъехалхъэхэр къафагъэшшэгъагъэх.

Мы лъэхьаным аэропортры щыэжьэп, ау аш ыбгүкэ заом хэлэжьагъэхэм афагъяуцугъэу Шэжкын исаугьэт щыт. Хэгэгү зэошхор клоэз Мыекъопэ десантны хэлэжьэгъэ морякхэу зыпсэ зыгъэтылыгъэхэм ацлэхэр дышье хъарыфхэмкээ хэутыгъэхэу мыш щэолъэгъуух. Хэт къэрхыхаши, саугъэтим шхыхащ ферэш.

Иван БОРМОТОВ,
Адыгэ Республикаам иветеранхэм я Совет итхаматэ игуадз.

